

Krzysztof Kiełpiński

"Studia Soborowe, t. 2: Historia i recepcja Vaticanum II, cz. 2", Toruń 2015 : [recenzja]

Studia Włocławskie 18, 517-520

2016

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

szego kontekstu historycznego. Wśród pozytywnych elementów dostrzega się różnorodne formy ujęć artykułów, jak np. mowy Ariusza i Atanazego zawarte w formie literackiej fikcji. Autorzy wskazują na pewnego rodzaju pozytywną rolę ówczesnych błędów doktrynalnych tak dla początków, jak i dla współczesnego Kościoła. Z pewnością inspirowały pogłębione studia nad doktryną katolicką i troskę o ortodoksyjność jej przekazywania. Wiele z artykułów inspirowane do podejmowania dalszych badań w zakresie rozważanych zagadnień.

Lublin, KUL

Tomasz Wróbel

Studia Soborowe, t. 2: Historia i recepcja Vaticanum II, cz. 2, red. M. Białkowski, Toruń : Łoś, GroupMedia 2015, 856 s.

„Chrystus wczoraj i dziś, ten sam także na wieki” (Hbr 13, 8) – te słowa zawarte w Liście do Hebrajczyków należy odnieść do instytucji soborów, które w Kościele posiadają czcigodną tradycję. Sobór w Kościele katolickim to zwołanie przez papieża biskupów w celu sprecyzowania prawdziwej nauki Kościoła. To nauczanie ma charakter uroczysty oraz wskazuje na depozyt wiary, który stanowi fundament złożony przez Chrystusa w Kościele.

W Kościele katolickim odbyło się 21 soborów powszechnych. Właśnie na nich zostały określone dogmaty oraz sprecyzowana nauka Kościoła. Sobory w Kościele były wydarzeniami, które określały naukę wspólnoty ludu Bożego – Kościoła pod względem doktrynalnym, prawnym oraz pastoralnym. Sobór Watykański II wpisuje się w historię soborów powszechnych, które odcisnęły znaczące znamię na życiu członków tej wspólnoty. Postanowienia soborowe miały na celu ukazać naukę Kościoła w wymiarze życia współczesnego człowieka. Papież Jan XXIII zwołując ten sobór chciał ukazać Kościół jako Matkę i Nauczycielkę.

W 2015 r. Kościół katolicki przeżywał 50. rocznicę zakończenia obrad *Vaticanum II*. W tym duchu należy spojrzeć na dosyć obszerne dzieło mające upamiętnić tę rocznicę pt. *Studia soborowe*. W pierwszym jego tomie (wydanym w 2013 r.) zostały poruszone tematy związane z nauczaniem *Vaticanum II*. Natomiast tom drugi pt. *Historia i recepcja Vaticanum II* ukazał się w dwóch częściach. Część pierwsza została opublikowana w roku 2014.

Druga część, która jest przedmiotem niniejszej recenzji, zajmuje się przede wszystkim recepcją postanowień soborowych, które dokonywały się w ciągu tych lat w Kościele na świecie. Recepcja jest to przełożenie postanowień, w tym przypadku postanowień *Vaticanum II*, na codzienność życia Kościoła lokalnego.

Monografia została podzielona na dwie części. Otrzymały one właściwe sobie tytuły: pierwsza część to – *Historia epoki Vaticanum II*, a druga – *Recepcja Vaticanum II*. W zamieszczonym na początku liście kard. Kazimierz Nycz podkreśla, że 50. rocznica zakończenia *Vaticanum II* ma stać się szansą intelektualnej refleksji nad tajemnicą Kościoła oraz umocnienia wiary ludu Bożego. Zachęca,

aby czytelnik zauważył, że wspólnota ludu Bożego ciągle odkrywa na nowo osobę Jezusa Chrystusa obecnego w swoim Kościele w słowie Bożym i sakramentach.

Artykuły zamieszczone w pierwszej części (osiem) ukazują przede wszystkim okoliczności zwołania Soboru Watykańskiego II, jego przebieg oraz podejmowaną na nim problematykę. Poddając analizie poszczególne artykuły, możemy się przekonać, że autorzy (większość z nich to Polacy, ale są również autorzy zagraniczni) to osoby, które posiadają ogromną wiedzę w konkretnym temacie. Godne zauważenia jest także to, że tematy zostały ukazane w wielu aspektach. Aparat krytyczny w postaci przypisów wskazuje, że autorzy wykorzystali bogaty zestaw opracowań i literatury, także w językach obcych. Zestaw przywołanych źródeł historycznych może być też cenną wskazówką dla innych naukowców, którzy w przyszłości będą zainteresowani dalszym opracowaniem podobnych tematów.

Pierwszy artykuł w pierwszej części zatytułowany *Vaticanum II między historią i teologią. Status quaestionis*, którego autorem jest Philippe Chenaux, wskazuje na cel prac soborowych. Autor podkreśla, jakie pytania wpływały do komisji soborowych oraz na jakie elementy komisje zwracały uwagę. Autor wskazał na wiele ciekawych, ale kontrowersyjnych tematów, które miały być przedmiotem obrad.

W kolejnym artykule zatytułowanym *Konserwatyści i tradycjoniści na Soborze Watykańskim II*, autorstwa Jacka Bartyzela, czytelnik ma możliwość poznać istotę różnych opcji, które ujawniły się na *Vaticanum II*. Autor analizuje tematy obrad, głosowania, określa różnorakie frakcje, które powstawały podczas sesji soborowych. Czytelnik poznaje myśli głównych teologów związanych z pracami soborowymi. Autor tej rozprawy wprowadza czytelnika w samo jądro sporu, aby mógł przekonać się sam, co stanowiło istotę konserwatyzmu oraz tradycjonalizmu.

Następne artykuły w tej części stanowią serię biogramów polskich biskupów uczestniczących w pracach przygotowawczych czy sesjach soborowych. Została ukazana działalność następujących biskupów: Bolesława Kominka, Kazimierza Józefa Kowalskiego, Michała Klepacza, Edmunda Nowickiego, Franciszka Jopa. Autorzy wskazali na podwójny aspekt działalności tych biskupów; zostali ukazani nie tylko jako świątli, mądrzy ojcowie soborowi, ale także troskliwi duszpasterze, którzy pierwsi, w porozumieniu z kard. Stefanem Wyszyńskim, dokonywali skutecznych recepcji postanowień soborowych.

Ostatni artykuł pierwszej części opisuje działalność Kościoła katolickiego po *Vaticanum II*. Autor artykułu, Jan Ryszard Sieleżin, konfrontuje naukę Kościoła katolickiego z przemianami, które miały miejsce w świecie. Wskazuje, że recepcja postanowień soborowych natrafiła na wiele przeciwności, nie tylko wśród ludzi świeckich, ale zwłaszcza wśród duchownych. Czytelnik ma szansę zapoznać się z różnorakimi przyczynami zahamowania recepcji oraz dokonać autoanalizy.

Drugą część monografii (piętnaście artykułów) otwiera seria opracowań, w których został przedstawiony proces recepcji postanowień soborowych. Autorzy ukazali najpierw ten proces przykładowo, w wybranych krajach, mianowicie:

Włoszech, Austrii, Czechosłowacji. Specyfika sytuacji polityczno-społecznej i religijnej tych krajów określiła sposób recepcji postanowień soborowych w danym Kościele lokalnym. Recepcja nauczania soborowego zależała także w znacznej mierze od lokalnych biskupów i duszpasterzy. Ich autorytet i charyzmat przyczynił się do roztropnego wprowadzania odnowy soborowej.

W dalszej perspektywie czytelnik może zauważyć stopniowy proces recepcji, który przyczynił się do ciągłości oraz zachowania tradycji i zwyczajów w danej wspólnotce. Należy stwierdzić, że recepcja nauki soborowej w tych krajach związana była z wieloma czynnikami. Czytelnik, śledząc dogłębnie artykuły, sam przekona się, jak środowisko, wspólnota, tradycje, laicyzacja oraz inne elementy miały wpływ na ten proces. Autorzy, którzy analizują ten problem, wskazują, że recepcja osiągała swój cel w przypadku silnej osobowości lokalnego pasterza. Można pokusić się o stwierdzenie, że gdy postać danego biskupa lub konferencji biskupów w danym państwie była silna, roztropna, recepcja postanowień soborowych przebiegała bez żadnych problemów.

Następnie artykuły zawarte w monografii dotyczą postanowień, czyli tematów związanych z nauczaniem soborowym, a dokładnie z dokumentami opracowanymi przez *Vaticanum II*. Obrady i sesje związane z *Vaticanum II* poruszyły wiele kwestii, które wymagały doprecyzowania.

Czytelnik zapoznając się z tymi artykułami ma możliwość zapoznania się z zastosowaniem różnorodnych metod. Metoda historyczna połączona z metodą socjologiczną oraz empirią badawczą i statystyką dają czytelnikowi obraz trudnej pracy, którą musieli wykonać lokalni duszpasterze.

Kolejna seria artykułów stanowi odpowiedź na problemy dotyczące współczesnego człowieka. Poruszone zostały tematy związane z ekumenizmem, misjologią, pneumatologią, święceniami oraz dialogiem międzyreligijnym. Artykuły te stanowią odpowiedź na palące problemy, które chociaż były przedmiotem rozstrzygnięć ojców soborowych, ciągle powracają na nowo.

To okazałe dzieło zostawia, w mojej ocenie, pewien niedosyt. Autorzy pominęli całkowicie prace związane z rewizją Kodeksu prawa kanonicznego. Uważam, że poruszenie tego zagadnienia ukazałoby w szerszym świetle odnowioną eklezjologię. Wszyscy bowiem teologowie oraz eksperci z zakresu prawa kościelnego zgodnie twierdzą, że ostatnią księgą *Vaticanum II* jest Kodeks prawa kanonicznego. A papież Jan Paweł II w Konstytucji apostolskiej *Sacra disciplinae leges* stwierdził, że normy zawarte w kodeksie oraz cały odnowiony Kodeks prawa kanonicznego stanowią „pas transmisyjny” odnowionej eklezjologii *Vaticanum II*. Należy zauważyć, że właśnie prawo kościelne i jego normy są nośnikiem teologicznych postanowień soborowych.

Monografia skierowana jest do różnych odbiorców. Sięgną po nią na pewno historycy, którzy będą szukać odpowiedzi na podstawowe pytania i przypatrywać się zmianom społecznym, które dokonywały się w XX wieku. Należy wskazać, że wiele przedstawionych zagadnień powinno zainteresować ekspertów z zakresu

socjologii, antropologii, prawa kanonicznego, filozofii oraz dialogu ekumenicznego i międzyreligijnego. Ale dobrze by było, gdyby nie tylko naukowcy sięgnęli po to dzieło. Wiele osób może w tej monografii poznać opinie i stwierdzenia, które pozwolą odkryć bogactwo tego wydarzenia w Kościele powszechnym, jakim był *Vaticanum II*.

W Roku Miłosierdzia, w którym wspólnota Kościoła katolickiego wpatruje się w miłosierdzie Boże, niech ta monografia stanie się przewodnikiem dla zagubionych, umocnieniem dla wątpiących i odkryciem dla tych, którzy szukają prawdy o Kościele. Niech duszpasterze, którzy są przewodnikami wiernych, często sięgają po to dzieło, niech karmią siebie i innych, aby – jak pisze św. Paweł – „człowiek Boży był doskonały, przysposobiony do każdego dobrego czynu” (2Tm 3, 17).

Warszawa, UKSW

ks. Krzysztof Kielpiński

***Katecheta i katechizowany w sieci*, red. nauk. B. Bilicka, Toruń : Wyd. Naukowe UMK 2015, 204 s.**

Dla opisu i zrozumienia przemian, jakim podlegają współczesne media masowe, kluczowymi słowami są: globalizacja, cyfryzacja, cyberprzestrzeń, konwergencja i dywergencja. To bez wątpienia rewolucja, jaka w ciągu ostatnich lat dokonuje się w sferze rekonfiguracji komunikacji (powstanie i rozwój prasy masowej, radia, telewizji, łączności satelitarnej, komputerów, Internetu i Sieci globalnej). Efekty komputeryzacji, miniaturyzacji, digitalizacji, hybrydyzacji oraz mobilności są widoczne nie tylko w sferach życia społecznego (społeczeństwo zmediatyzowane, informacyjne, sieciowe), ale i w obszarach ludzkich postaw. Człowiek coraz bardziej doświadcza otaczającego świata, jak i siebie samego, przy pomocy wielokanałowych mediów – miejsce *Face-to-Face* zajmuje *Interface-to-Interface*.

W tym obszarze mieści się unikatowa edukacyjna praca zbiorowa pod redakcją dr. hab. Beaty Bilickiej *Katecheta i katechizowani w sieci* (Toruń 2015). Na samym wstępie można powiedzieć, że książka jest skonstruowana w sposób zaplanowany, logiczny i spójny, w której jedna teza wynika z drugiej i zapowiada kolejną.

Publikację tworzy sześć artykułów: Karol Springmann, *Cyberprzestrzeń wyzwaniem dla katechety* (s. 15–51); Marcin Idzikowski, *Realizacja zadań katechezy na wybranych, internetowych stronach katolickich* (s. 53–86); Beata Bilicka, *ePortfolio i WebQuest w szkolnym nauczaniu religii* (s. 87–111); Adam Kordek, *Zastosowanie iPada jako podręcznika do nauki religii* (s. 113–144); Marta Hankiewicz, *Katechizm dla „cyfrowych tubylców”* (s. 145–161); Adam Kordek, *Platforma edukacyjna Apple w szkolnym nauczaniu religii* (s. 163–200). Wprowadzenie do publikacji napisała dr. hab. Beata Bilicka (s. 11–13), książka zawiera też wykaz